

УДК 327.82

DOI 10.32782/2312-1815/2024-17-4

Андрій Воронич

ORCID: 0009-0003-8163-6341

Владислав Фицик

ORCID: 0009-0001-0646-4506

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано європейський досвід транскордонного співробітництва, переваги від реалізації такої співпраці, а також стан транскордонного співробітництва в Україні, можливості та перспективи впровадження європейського досвіду співробітництва прикордонних регіонів у нашій державі.

Зауважимо, що на даний момент сформовано 10 єврорегіонів, у яких активну участь бере Україна. Це свідчить про поглиблення двосторонніх відносин між Україною та країнами ЄС, що межують із нею.

Метою статті є аналіз розвитку та успішності транскордонного співробітництва в країнах ЄС та визначення перспектив інтеграції європейського досвіду транскордонного співробітництва в Україні.

Наведено кількість єврорегіонів, що утворені на кордонах країн ЄС та успішно діють сьогодні. Також досліджено процес формування і розвитку єврорегіонів та їхня роль у сприянні економічному, культурному та соціальному зближенню прикордонних регіонів України та ЄС.

Розглянуто важливість транскордонного співробітництва між Україною та країнами Європейського Союзу в умовах повномасштабного вторгнення країни-агресора. Акцент робиться на безпекових аспектах співпраці, координації гуманітарної та військової допомоги, а також спільних заходах щодо протидії загрозам і викликам, які виникають у таких складних умовах.

Ключові слова: *транскордонне співробітництво, єврорегіон, Україна, Європейський Союз, євроінтеграція.*

Вступ. Протягом усієї історії людства людина прагнула до обміну ресурсами зі своїми сусідами. Із моменту утворення інституту держави форми співробітництва між країнами набули зовсім інших форм та насамперед регламентувалися державними кордонами.

XX ст. сформувало передумови до тісної співпраці держави, а саме у їх прикордонних регіонах, які досить часто поєднані історичними, соціально-культурними та економічними зв'язками.

Саме тому виник феномен транскордонного співробітництва, що покликаний поглибити взаємовідносини прикордонних регіонів держав у всіх сферах життєдіяльності людини – від торгівлі до обміну інформацією.

Європейський вектор розвитку України вимагає від неї вивчення європейського досвіду транскордонного співробітництва та імплементації в українським вимір із метою забезпечення євроінтеграційного шляху нашої держави.

Результати та обговорення. Транскордонне співробітництво у Європейському Союзі є важливим важелем розвитку зокрема єврорегіонів та ЄС у цілому. Вони сприяють економічній, соціальній, культурній інтеграції регіонів.

Транскордонне співробітництво розглядається у контексті співпраці громад, що розташовані близько одна до одної, тому визначається як певний різновид співпраці близьких одна до одної громад, але водночас розмежовані державними кордонами [6, с. 8].

В Україні транскордонне співробітництво регламентується нормами Закону України «Про транскордонне співробітництво». Відповідно до положень даного Закону, транскордонне співробітництво – спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, наукових, технологічних, екологічних, культурних та інших відносин між суб'єктами і учасниками таких відносин в Україні й відповідними суб'єктами і учасниками таких відносин із сусідніх держав у межах компетенції, визначеної їхнім національним законодавством.

У цілому держави – члени ЄС розглядають питання транскордонного співробітництва крізь призму процесів, які сприяють утвердженню у взаємовідносинах головних європейських цінностей – миру, стабільності, безпеки та дотримання громадянських та політичних прав і свобод людини.

Як зазначають наукові співробітники ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» Я. Калат та О. Демидюк, у країнах Європи інститути транскордонного співробітництва успішно реалізуються та діють уже понад 40 років. Така співпраця сприяє економічному, соціально-культурному, політичному розвитку прикордонних регіонів. Найголовніше інституціоналізовані форми такого співробітництва зменшують певну асиметрію регіонів із внутрішніми регіонами країн [2, с. 3].

Про успішність функціонування транскордонного співробітництва в країнах ЄС свідчить той факт, що країни ЄС утворюють усередині Європейського Союзу та поза ним європейські регіони.

Можемо зробити висновок, що найбільше єврорегіонів утворено на кордоні Німеччини – 31, а найменше – на кордоні Фінляндії – 10. Проте кількість єврорегіонів не є суттєвою, адже необхідно, щоб вони активно функціонували та приносили доходи від співробітництва між прикордонними регіонами.

Про успішність єврорегіонів свідчить кількість реалізованих прикордонних проєктів: Eurocampus – європейський простір для наукових досліджень (єврорегіон Піренеї – Середземномор'я); LatLit Traffic – покращення вуличної та дорожньої інфраструктури в 23 сільських місцевостях на кордоні Литви та Латвії (єврорегіон Country of Lakes – «Країна озер»); облаштування автомобільного пункту пропуску «Ягодин – Дорогуськ» (єврорегіон «Буг»); RegioTour – проєкт облаштування велодоріжок (єврорегіон «Тешинська Сілезія»); проєкт модернізації залізничного переходу в Куновіцах (єврорегіон Pro Europa Viadrina) [2, с. 4–5].

Таблиця 1

**Кількість європейських регіонів на кордонах країн ЄС
(транскордонне співробітництво)**

Країна ЄС	Кількість прикордонних єврорегіонів
Болгарія	14
Німеччина	31
Польща	18
Румунія	13
Угорщина	15
Фінляндія	10
Франція	15
Чехія	13
Швеція	16

Примітка. Створено автором на основі [2, с. 4]

Транскордонне співробітництво має низку політичних, соціальних та економічних переваг.

До політичних переваг слід віднести: активне залучення влади та громадян до транскордонної співпраці; активізацію процесів європейської інтеграції; реалізацію принципів партнерства та субсидіарності.

Серед соціальних переваг транскордонного співробітництва у ЄС можна назвати: створення додаткових робочих місць; сприяння трудовій мобільності; активізацію процесів співробітництва навчальних, освітніх, культурних закладів, бібліотек, музеїв у рамках транскордонного співробітництва; поширення знань та інформації про історію, структуру, географію певного транскордонного регіону.

До економічних переваг віднесемо: активний розвиток прикордонної інфраструктури; розвиток туризму, охорони природного середовища; активізацію формування та розвитку міжнародних транспортних коридорів [3, с. 5].

Названі вище чинники та переваги транскордонного співробітництва в країнах ЄС можуть бути інтегровані в Україні.

Початки імплементації європейського досвіду транскордонного співробітництва в Україні простежуються з моменту здобуття нею незалежності. Якщо бути більш точним, то в 1993 р. Україна утворила Карпатський єврорегіон. Сьогодні існує більш як 10 єврорегіональних структур за участю України: Карпатський єврорегіон, єврорегіони «Буг», «Верхній Прут», «Нижній Дунай» (утворені з країнами – членами ЄС) та єврорегіони «Дністер», «Дніпро», «Слобожанщина», «Ярославна», «Донбас» (із країнами – не членами ЄС) [2, с. 3].

Водночас на транскордонне співробітництво впливав вектор розвитку відносин Україна – ЄС, який не завжди рухався у позитивному векторі. Усе це впливало на процеси впровадження в Україні досвіду країн Європи у сфері прикордонного співробітництва. Процеси посилювалися після 2014 р., коли була підписана Угода про асоціацію України з ЄС, що створює низку передумов для його розвитку [2, с. 3–5].

Запровадження європейського досвіду транскордонного співробітництва в Україні є важливим із того погляду, що така співпраця сприяє розвитку прикордонних регіонів України, насамперед на Заході України (Волинська, Львівська, Івано-Франківська обл., Закарпаття, Чернівецька обл.), Центрі України (Вінницька обл.) та Півдні України (Одеська обл.).

Урешті, запровадження європейського досвіду сприятиме залученню інвестицій, створенню нових робочих місць та бізнес-можливостей, що позитивно вплине на економіку України [5, с. 51].

В умовах повномасштабного вторгнення РФ на територію України гостро постала проблема розвитку транскордонного співробітництва України із сусідами з числа країн ЄС.

Найактивніше розвивається транскордонне співробітництво на західному кордоні України – із Польщею, Угорщиною, Словаччиною, а також із Румунією. В Угорщині, до прикладу, для успішності діяльності транскордонного співробітництва було утворено особливий інститут Уповноваженого прем'єр-міністра з питань транскордонного співробітництва, завданнями якого є формування відповідної нормативної бази, координація із центральними органами влади у питаннях розвитку прикордонних регіонів.

В Угорщині транскордонна співпраця здійснюється на рівнях Карпатського єврорегіону, NUTS 2 – регіональна, NUTS 3 – обласна (співпраця обласних органів самоврядування та їх інститутів), NUTS 4 – місцева (між меншими місцевими самоврядними одиницями) [4, с. 72].

Зазначимо, що така ж посада (Уповноваженого із питань транскордонного співробітництва) запроваджена й у нашій державі. Це свідчить про цілеспрямований європейський вектор розвитку транскордонного співробітництва в Україні.

Необхідність спрощення проходження митного контролю, насамперед волонтерами, які перевозять гуманітарну, військову допомогу, надання партнерами військової допомоги, змушує

як країни Європи, так і Україну вкладати кошти у розвиток прикордонної інфраструктури. Уважаємо це важливим кроком, адже після нашої перемоги у війні матиме повну інтеграцію у транспортну мережу ЄС, що пришвидшить євроінтеграцію України.

Важливим чинником є те, що спільний кордон у межах транскордонного регіону сприятиме підвищенню безпеки на кордоні України з Польщею, Угорщиною, Словаччиною, Румунією. Це є важливим інструментом запобігання міжнародній контрабанді наркотиків, зброї, культурних цінностей, валюти, торгівлі людьми та людськими органами.

Також європейський досвід у сфері транскордонного співробітництва важливий для України в межах покращення координації дій та обміну інформацією з партнерами [5, с. 51].

Під час російсько-української війни важливим у процесах транскордонного співробітництва є культурно-соціальна репрезентація України на міжнародній арені. Адже співробітництво у межах транскордонного співробітництва сприяє культурному та соціальному зближенню сторін.

Ураховуючи цілеспрямованість та прагнення України стати повноцінним членом ЄС, вона має усі перспективи запровадження європейського досвіду транскордонного співробітництва. Це важливо у силу того, що це сприятиме розвитку економіки, політичних, соціально-культурних, географічних та історичних зв'язків із західними сусідами.

Раніше співпраця із сусідами – Польщею, Угорщиною, Словаччиною, Румунією – відбувалася на рівні держав Центрально-Східної Європи. Однак на сучасному етапі взаємовідносин вона стала більш тісною й у цілому визначає взаємовідносини України та Європейського Союзу

Урешті-решт, імплементація в українські реалії європейського досвіду транскордонного співробітництва є обов'язковою на шляху вступу України до Європейського Союзу.

Висновки. Транскордонне співробітництво у країнах Європейського Союзу сприяє економічній, соціальній, культурній інтеграції регіонів та зменшує певну асиметрію прикордонних районів із внутрішніми регіонами країни. Така прикордонна співпраця має низку переваг – від створення робочих місць до економічного розвитку прикордонних регіонів. В умовах євроінтеграції в Україні є всі наявні можливості та перспективи впровадження досвіду країн-сусідів у сфері транскордонного співробітництва.

Література:

1. Закон України «Про транскордонне співробітництво» № 1861-IV від 24 червня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 45. Ст. 499. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15#Text>
2. Калат Я., Демедюк О. Імплементація європейського досвіду функціонування інституціоналізованих структур транскордонного співробітництва в Україні: проблеми та перспективи (довідна записка). Львів, 2017. 16 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/e20170401.pdf>
3. Мельник Л. Європейський досвід управління розвитком транскордонного співробітництва. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 2. 6 с. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/30.pdf (дата звернення: 22.04.2024).
4. Окуньовська Є. Транскордонне співробітництво з Україною в умовах війни. *Вісник ДонНУ імені Василя Стуса. Серія «Політичні науки»*. 2022. № 7. С. 70–74. URL: <https://jvestnik-politology.donnu.edu.ua/article/view/12797> (дата звернення: 29.04.2024).
5. Реслер М., Рейс Т. Європейський досвід управління розвитком транскордонного співробітництва. *Підприємництво і торгівля*. 2023. № 37. С. 49–56. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi/article/view/1375/1296> (дата звернення: 22.04.2024).
6. Транскордонне співробітництво: правові основи та успішні практики : посібник / Ю.Б. Євчак та ін. ; за заг. ред. В.А. Устименка ; ред.-упоряд. А.К. Гук, А.Є. Санченко. Київ, 2020. 152 с. URL: https://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/Posibnuk_TKS.pdf

References:

1. Zakon Ukrainy «Pro transkordonne spivrobitnytstvo» № 1861-IV vid 24 chervnia 2004 r. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2004, № 45. st. 499. [in Ukrainian]
2. Kalat Y. Demediuk O. Implementatsiia yevropeiskoho dosvidu funktsionuvannia instytutsionalizovanykh struktur transkordonnoho spivrobitnytstva v Ukrainy: problemy ta perspektyvy (dopovidna zapyska). DU «Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy. Lviv, 2017. 16 s. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/e20170401.pdf> [in Ukrainian]
3. Melnyk L. Yevropeiskyi dosvid upravlinnia rozvytkom transkordonnoho spivrobitnytstva. Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok. 2018. № 2. 6 s. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/30.pdf (data zvernennia: 22.04.2024) [in Ukrainian]
4. Okunovska Ye. Transkordonne spivrobitnytstvo z Ukrainoiu v umovakh viiny. Visnyk DonNU imeni Vasylia Stusa. Serii: politychni nauky. 2022. № 7. S. 70–74. URL: <https://jvestnik-politology.donnu.edu.ua/article/view/12797> (data zvernennia: 29.04.2024) [in Ukrainian]
5. Resler M., Reis T. Yevropeiskyi dosvid upravlinnia rozvytkom transkordonnoho spivrobitnytstva. Pidpryemnytstvo i torhivlia. 2023. № 37. S. 49–56. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi/article/view/1375/1296> (data zvernennia: 22.04.2024) [in Ukrainian]
6. Transkordonne spivrobitnytstvo: pravovi osnovy ta uspishni praktyky: posibnyk / Yevchak Yu.B., Zardi A., Lazur Ya.V., Ochkaï D., Sanchenko A.Ie., Soshnykov A.O., Ustymenko V.A., Fetko Yu.I. / za zah. red. V.A. Ustymenka; red.-uporiad. Huk A.K., Sanchenko A.Ie. K., 2020. 152 s. URL: https://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/Posibnuk_TKS.pdf [in Ukrainian]

Andrii Voronych, Vladyslav Fytsyk. Prospects of application of the European experience of cross-border cooperation in Ukraine

The article analyzes the European experience of cross-border cooperation, the advantages of implementing such cooperation, as well as the state of cross-border cooperation in Ukraine, the possibilities and prospects of implementing the European experience of cooperation of border regions in our country.

Note that 10 Euroregions have been formed at the moment, in which Ukraine takes an active part. This indicates the deepening of bilateral relations between Ukraine and the EU countries bordering it.

The purpose of the article is to analyze the development and success of cross-border cooperation in EU countries and to determine the prospects for the integration of the European experience of cross-border cooperation in Ukraine.

The number of Euroregions formed on the borders of the EU countries and currently operating successfully is given. Also examined is the process of formation and development of euroregions, and their role in promoting economic, cultural, and social convergence of border regions of Ukraine and the EU.

The article considers the importance of cross-border cooperation between Ukraine and European Union countries in terms of full-scale aggression by the aggressor country. The main focus is on the security aspects of cooperation, coordination of humanitarian and military assistance, as well as joint efforts to resistance threats and challenges arising in such a complex circumstances.

Key words: cross-border cooperation, Euroregion, Ukraine, European Union, eurointegration.